

وحدت مسلمین و تمدن سازی نوین اسلامی

چکیده

تمدن به معنای وابستگی به شهر است و خروج از مرحله بادیه نشینی است و با فرهنگ تفاوت دارد. هر جامعه ای ممکن است تمدن نداشته باشد اما فرهنگ را همه دارند. تمدن سازی نوین اسلامی یعنی در بخش ابزاری و سخت افزاری پیشرفت های مادی و معنوی داشت. آیت الله خامنه ای و امام خمینی (ره) دیدگاه های زیبایی و نوینی در این زمینه بیان کرده اند که در این مقاله گنجانده شده است. چند تعریف برای وحدت بین مسلمین، آیت الله خامنه ای، دکتر (بیان شده است و از نظر قرآن، روایات، اشخاص مختلف از جمله امام خمینی (ره) وحدت بین شیعه و سنی در برابر دشمن از شخصیت های شریعتی، آیت الله بروجردی نیز بیان شده است. نقش نماز جمعه و آیات و روایات مربوط به این امر مهم آورده شده است. نقش حج. مختلف بررسی شده است منابع مورد استفاده از کتب، نشریات. و آیات و روایات مربوط به این مهم نیز مورد بررسی قرار داده شده است و بیانات چندین و چند ساله انقلاب اسلامی و شخصیت های مختلف است. در بحث تفرقه نیز آیات قرآن، شهید مطهری عوامل. روایات معصومین، امام خمینی و آیت الله خامنه ای مورد بررسی قرار داده شده است همچنین نوشته ای کوتاه در مورد تمدن اسلامی و. آسیب پذیری مسلمین را بررسی کرده و بیان نموده است. نقش آن در جهان را بیان کرده است.

مقدمه

با توجه به اینکه جامعه اسلامی هر روز رو به پیشرفت است و این طبیعی است که با هر پیشرفتی در هر جامعه ای دشمنان آن ها نیز بیکار نمی نشینند و با ایجاد تفرقه و از بین بردن وحدت در بین مسلمین تمدن اسلامی را که از نظر خود غربی ها در سه تمدن اولیه موجود در جهان است را از بین می برند. از این رو تمامی کسانی که در تمدن اسلامی صاحب نظر هستند نسبت به این امر مهم بیانات و دیدگاه هایی دارند و با درس گرفتن از این دیدگاه ها و استفاده از آیات و روایات مختلف در مورد تمدن اسلامی و نقش وحدت مسلمین در تمدن سازی باید نقشه های کثیف غرب و جامعه غربی و دشمنان این تمدن و این مرز و بوم را نقش بر آب کرد و از بین برد. لذا باید تمامی جوانب این مهم و نکات آن را از منابع مختلف استخراج کرد و مکر حيله گران را به خودشان برگرداند. وظیفه هر مسلمان شیعه و سنی است که در برابر دشمن وحدت خود را حفظ کند و عوامل تفرقه را از بین ببرد و از اختلاف با دیگر مسلمانان در دیگر کشورها و با هر فرقه ای و مذهبی پرهیز کند. هدف دشمن از بین بردن یک میلیارد مسلمان در سراسر جهان از طریق خود مسلمانان است که باید مواظب این مکرها بود و با تمدن سازی نوین اسلامی دست رد بر سینه آنها زد. بلاشک وحدت در برابر دشمن در بین

فرق اسلامی از جمله شیعه و سنی باعث تمدن سازی شده و مشت محکی بر دهان دشمنان اسلام، تشیع و تسنن است. این نظر کلیه صاحب نظران این حوزه از جمله مقام معظم رهبری (دامت برکاته) است.

۱ تعریف «تمدن»

تمدن در لغت به معنای شهر نشینی و خویشاوند مدینه است. بنابراین مدینه یعنی شهر و تمدن یعنی وابستگی به شهر. برای تمدن تعاریف گوناگونی بیان شده و در بین اندیشمندان این رشته اختلاف نظرانی هر چند کوچک وجود دارد. از نظر هنری لوکاس تمدن پدیده ای به هم تنیده است که همه رویداد های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و حتی هنر و ادبیات را در بر می گیرد. (۱) آرنولد توین بی تمدن را حاصل نبوغ اقلیت نو آور یعنی طبقه ممتازی در جامعه که از هوش، ابتکار و نوآوری برخوردارند، در سایه تحولات و سیر تکامل جامعه از نظر ویل دورانت تمدن عبارت است از خلاقیت فرهنگی که خود در نتیجه وجود نظم اجتماعی (۲) می داند و حکومت قانون و رفاه نسبی امکان وجود می یابد (۳). و از نظر دکتر علی شریعتی تمدن عبارت است از زمینه مساعد و بارآوری که هر استعدادی در آن امکان شکوفا شدن آزادانه خویش را به دست می آورد و یک مساله انتقالی و صادراتی نیست بلکه تمدن یک خودجوشی خودآگاهانه آفریننده و اعجاز گر است که باید در انسان پدید آید. یک درجه متعالی فکری و روانی است که باید جامعه را به آن مرحله بالا برد (۴). پس به طور کلی می توان گفت تمدن حاصل تعالی فرهنگ و پذیرش نظم اجتماعی است یعنی خروج از مرحله بادیه نشینی و گام (نهادن در شاهراه نهادینه شدن امور اجتماعی (۵).

۲ ارتباط تمدن با فرهنگ

گروهی فرهنگ را مترادف تمدن دانسته اند ولی اکثریت اندیشمندان این حوزه، تمدن و فرهنگ را از هم جدا کرده اند و مقابل یکدیگر قرار داده اند. فرهنگ مجموعه باورها و اعتقادات فرد یا گروهی خاص است. تمدن و بنابراین فرهنگ با هم ارتباط هایی دارند، ولی ملازمه ندارند. مفهوم فرهنگ وسیع تر و قدیم تر از تمدن است همان گونه که متمدن بی فرهنگ داریم، با فرهنگ بی تمدن نیز بوده است (۶) دکتر شریعتی فرق بین تمدن و فرهنگ را این طور بیان کرده اند: تمدن مجموعه ی اندوخته ها، ساخته های معنوی و مادی در طول تاریخ انسان و فرهنگ عبارت است از مجموعه ساخته ها و اندوخته های مادی و معنوی یک قوم یا نژاد خاص در طول تاریخ. به طور کلی می توان گفت تمام جوامع دارای تمدن نیستند اما هیچ جامعه ای را نمی توان یافت که دارای فرهنگ نباشد زیرا فرهنگ قبل از تمدن بوده است.

۳ تمدن سازی نوین اسلامی

مفهوم تمدن سازی نوین اسلامی (۳۱)

تمدن سازی نوین اسلامی عبارت است از: پیشرفت همه جانبه مظاهر مادی و معنوی مسلمانان در دو «مفهوم بخش ابزاری و سخت افزاری، از قبیل علم، اختراع، اقتصاد، سیاست، اعتبار بین المللی و ... و بخش نرم افزاری

تمدن اسلامی، به عنوان حاکمیت «سبک زندگی اسلامی» در همه ی مظاهر زندگی؛ بر اساس عقلانیت دینی معرفتی، عقلانیت اخلاقی حقوقی و عقلانیت ابزاری جهت شکوفا کردن مادیات و دنیای مسلمانان در جهت پیش

(رفت دنیوی و سعادت اخروی. ۷)

: دیدگاه آیه الله خامنه ای (دام عزه العالی) (۲۳)

(هدف نهایی نظام اسلامی، ایجاد امت واحد اسلامی و تمدن اسلامی جدید ... است. (بیانات مورخ ۱۳۹۰/۶/۲۶

شکل گیری تمدن نوین اسلامی باید با توجه به «مبانی مشترک تمامی مذاهب اسلامی» و نه ایران شیعی باشد. (همان

تربیت عقلانی، اخلاقی و قانونی را هدف بعثت نبی مکرم اسلام است که زندگی آسوده و رو به کمال انسان تمدن (نوین اسلامی و تشکیل امت واحد اسلامی به آن ها نیازمند است. (بیانات مورخ ۱۳۸۸/۴/۲۹

جدایی دیانت از سیاست از مظاهر شرک است که تا مسلمانان به تمام ابعاد اسلام که سیاست هم یک بعد مهم (آن است، ایمان نیاوردند، وارد اسلام واقعی نشدند. (همان

تمدن نوین اسلامی دارای دو بخش است:

الف) بخش ابزاری یا سخت افزاری که شامل نمودهای پیشرفت می شود؛ از قبیل: علم، اختراع، اقتصاد، سیاست، اعتبار بین المللی و نظایر آن

بخش نرم افزاری حقیقی و اساسی تمدن اسلامی که شامل حاکمیت «سبک زندگی اسلامی» در تمام (ب) مظاهر زندگی و حیات مسلمانان است. تحقق هر دو بخش در تمدن نوین اسلامی ضروری است. (بیانات ایشان (۱۳۹۱/در جمع دانشجویان، دانش آموزان و سایر جوانان خراسان شمالی، مورخ ۷/۲۳

ایشان با تأکید بر اینکه بدون پیشرفت در بخش حقیقی تمدن سازی نوین اسلامی یعنی «سبک و فرهنگ ، اهداف این تمدن بزرگ محقق نخواهد شد؛ افزودند: متأسفانه ما در این بخش، پیشرفت چشمگیری «زندگی نداشت» و مثل بخش اول یعنی علم و صنعت و نظائر آن پیشرفت نکرده ایم

رهبر انقلاب اسلامی، آسیب شناسی و علت یابی در زمینه عدم پیشرفت لازم در بخش سبک و فرهنگ زندگی را ضروری خواندند و با دعوت از اندیشمندان حوزه و دانشگاه، نخبگان سیاسی و فکری، دستگاههای مرتبط با فرهنگ و تعلیم و نیز جوانان خاطرنشان کردند: در این زمینه باید همه به خود نهیب بزنیم و ضمن تلاش جدی برای آسیب شناسی، به چاره جویی و جستجوی راههای علاج بپردازیم

گفتمانی در زمینه آسیب شناسی و چاره جویی مشکلات موجود در سبک و فرهنگ زندگی بوجود آید، با توجه به نشاط و استعداد جوانان، حتماً درخشندگی ملت ایران در این زمینه نیز، چشم جهانیان را متوجه خود خواهد کرد.

عقلانیت یعنی نیروی خرد انسان را استخراج کردن و آن را بر تفکرات و اعمال انسان حاکم قرار دادن. برای تشکیل مدینه فاضله و امت واحده اسلامی و تمدن بزرگ اسلام، باید عقل را معیار و ملاک قرار بدهیم. اولین کار در این راستا آن است که تقویت نیروی عقل و خرد در جامعه انجام بگیرد. عقلانیت به معنای محافظه کاری، مسامحه و تساهل نیست. یکی از مشکلات بزرگ مسلمانان، به کار نبستن عقل و خرد خدادادی است که سبب خسارت های مادی و معنوی و دنیوی و اخروی شده و تشکیل امت بزرگ واحد اسلامی را با اخلال مواجه کرده (بیانات، ۱۳۸۸/۴/۲۹). است

علم محوری، مجاهده علمی و شکستن مرزهای علم، چراغ راه تمدن اسلامی است

فردای بدون علم تاریک است و چراغ راه تحقق تمدن اسلامی، مجاهده علمی است. علم سلطه آور است و جامعه، صاحب علم را قدرتمند می سازد. باید علم را فراگرفت و بلکه بایسته است تولید کننده و صادر کننده آن شد و به مصرف آن نباید بسنده و دل خوش کرد. روش شناسی تولید علم از نظر ایشان، اجتهاد به معنای مصطلح یعنی استنباط از منابع دینی و رجوع به عقلی است که پشتوانه آن وحی است؛ در این صورت است که تولید علم می تواند در مسیر رشد و اعتلای تمدن اسلامی باشد. در این میان، دشمن از هیچ تلاشی برای عدم تحقق این اصل فرو گذار نمی کند و لذا باید ترندهای دشمن را شناخت. نکته بسیار مهم در دیدگاه ایشان در باب علم، شکستن مرزهای دانش به وسیله مسلمانان است. تأکید ایشان بر این است که تحجر و جزم گرایی در باب یافته های علمی گذشتگان یا متفکران غربی، آفت اصلی تحقق رشد علمی است و آزاد اندیشی راه برون رفت از این (بیانات: ۱۳۷۹ /۱۲ /۰۹). آفت است

اخلاق: اسلام خردورزی، اخلاق و حقوق را مایه اصلی فرهنگ صحیح می داند و ما نیز باید به طور جدی به این مقولات بپردازیم و گرنه پیشرفت اسلام و تمدن نوین اسلامی شکل نخواهد گرفت. (بیانات ایشان در جمع اخلاق آن هوای لطیفی است که (دانشجویان، دانش آموزان و سایر جوانان خراسان شمالی، مورخ ۱۳۹۱/۷/۲۳ در جامعه ی بشری اگر وجود داشت، انسانها می توانند با تنفس او زندگی سالمی داشته باشند (بیانات: ۱۳۸۸/۰۴/۲۹)

تلاش و ایمان به هدف: ایشان، تحقق هدف اصلی تعیین شده در هر «مکتب و نظریه سیاسی، اجتماعی، اقتصادی» را نیازمند اعتقاد و ایمان به آن هدف دانستند و افزودند: بدون اعتقاد جدی و تلاش هیچ هدفی محقق نمی شود.

مغالطه ضرورت ایدئولوژی زدایی از تمدن اسلامی: رهبر انقلاب در همین زمینه به مغالطه ای اشاره کردند که برخی فیلسوف نماهای غربی و مقلدان داخلی آنها مطرح می کنند. رهبر انقلاب اسلامی افزودند: این افراد می

گویند جامعه را با ایدئولوژی و مکتب نمی شود اداره کرد، اما تمام تجربیات تمدن ساز، نشان می دهد که مکتب، هدایت کننده و اداره کننده حرکات عظیم اجتماعی است و بدون داشتن مکتب و ایدئولوژی، و بدون هیچ تمدنی امکان تحقق نمی یابد» «ایمان و تلاش و پرداخت هزینه های لازم

البته برخی کشورها، بدون ایمان به مکتبی خاص، مقلد تمدن غربند. این ها : حضرت آیت الله خامنه ای افزودند ممکن است به پیشرفتهای صوری نیز برسند، اما زیانهای بی انتهای ذلت تقلید، آنها را دچار آسیبهای جدی می کند و ریشه آنها را از بین می برد؛ بنابر این اگر طوفانی بپا شود توانایی استقامت ندارند.

ضرورت پرهیز کامل از تقلید و از آن جمله تقلید از سبک زندگی در تمدن غربی

ایشان در زمینه پرهیز کامل از تقلید از سبک و سلوک زندگی در تمدن غربی خاطر نشان کردند: ما البته بنای بر غرب ستیزی نداریم، اما براساس بررسی و تحقیق تأکید می کنیم که تقلید از غرب، هیچ ملتی را به جایی نمی رساند. پوسته فرهنگ غربی پیشرفت ظاهری است اما، باطن آن «سبک زندگی مادی شهوت آلود گناه آفرین هویت زدای ضد معنویت» است.

ضرورت اجتناب از سطحی نگری و تحجر در راستای تحقق تمدن نوین اسلامی

ضرورت اجتناب از سکولاریزم پنهان : رهبر انقلاب پرهیز همزمان از «سطحی گرایی و تحجر» و نیز «سکولاریزم» را ضروری دانستند و افزودند: برخی حرفها و تبلیغات ظاهر دینی دارد، اما در باطنش جدایی دین از زندگی را دنبال می کنند.

ضرورت سلیقه سازی به وسیله هنر

باید با فرهنگ سازی لازم، ایشان، با اشاره به تقلید از فرهنگ غربی در برخی مظاهر زندگی در کشور افزودند یک حرکت تدریجی در زمینه اصلاح این مسئله ایجاد شود. چنانچه در بخش دیگری از سخنان خود، سوء استفاده گسترده غرب از ابزار هنر بویژه هنرهای نمایشی و سینما را مورد اشاره قرار دادند و افزودند سیاستمداران غربی با استفاده از این روش، بدنبال سلیقه سازی و ترویج سبک زندگی غربی در جوامع دیگر هستند. ایشان همچنین با استناد تحقیقات به عمل آمده افزودند: آنها در پروژه هایی تعریف شده، و با استفاده از جامعه شناسان، روانشناسان و مورخان، نقاط ضعف ملتها بویژه ملتهای اسلامی را بررسی می کنند و با شناخت راههای تسلط بر آنها، ساخت فیلم های خاصی را به فیلم سازان سفارش می دهند که در این زمینه همه مسئولان و مردم باید از فرهنگ اصیل خود و کشور، مراقبت کنند.

انقلاب اسلامی دارای توانایی، ظرفیت و انرژی مترامی است که می تواند : معظم له بر این نکته تأکید دارند که همه موانع را از سر راه بردارد و تمدن «ممتاز، متعالی، برجسته و باشکوه» اسلامی را در مقابل چشم همه (جهانیان بر پا سازد) ۸

۴ عوامل ایجاد وحدت مسلمین

: وحدت بین مسلمین را می توان اینگونه بیان نمود

۱. وحدت میان مسلمین به معنی نزدیک شدن فرقه های اسلامی به یکدیگر، با حفظ کیان و ماهیت آنهاست.
۲. به معنی حفظ اصول مشترک و آزاد گذاشتن هر فرقه در فروع ویژه ی خود او است.
۳. به معنی عدم نزاع و درگیری فرقه ها و اطلاع همگان از عقاید یکدیگر و حساسیت نشان ندادن در برابر فرقه دیگر، نسبت به مختصات و ویژگیهای آن فرقه است.
۴. و راه رسیدن به این هدف، تکیه کردن بر عقل و منطق است و دوری گزیدن از احساسات زودگذر و تعصبات غیر قابل کنترل.

با توجه به گسترش دنیای اسلام و اینکه جمعیت مسلمانان بیش از یک میلیارد نفر و روز به روز در حال افزایش است طبیعی است که دشمنان اسلام نیز بیشتر می شوند و بیکار نمی نشینند و با نیرنگ ها و دسیسه ها باعث تفرقه و از بین بردن اتحاد بین مسلمین می شوند. از این رو باید عوامل وحدت مسلمین را شناسایی و با راهکارهای درست و بجا به کار بست و استفاده نمود تا روابط بین آنها تحکیم شود و احدی نتواند زنجیر پیوند آنها را از هم بشکند و از بین ببرد. لذا عوامل ایجاد وحدت مسلمین از منابع مختلف مورد بررسی قرار داده شده. تا بتوان نتیجه ای کارآمد از آنها گرفته شود.

وحدت مسلمین در نگاه قرآن (۴ - ۱)

در قرآن کریم آیات مختلفی را می توان یافت که خداوند انسانها را به اتحاد و وحدت دعوت کرده است که به برخی از آنها اشاره می کنیم. خداوند متعال می فرماید: و همگی به ریسمان خدا [یعنی: قرآن، اسلام و هرگونه وسیله وحدت] چنگ زنید و پراکنده نشوید و نعمت خدا را بر خود به یاد آرید که چگونه دشمن یکدیگر بودید و او میان دلهای شما الفت ایجاد کرد و به برکت نعمت او، برادر شدید و شما بر لب حفره ای از آتش بودید، خداوند متعال شما را از آن نجات داد. این چنین، خداوند آیات خود را برای شما آشکار می سازد تا شاید پذیرای (هدایت شوید) ۹

در این آیه چنان که از فرمان الهی «واعتصموا» فهمیده می شود، وحدت و اتحاد و لزوم تمسک به ریسمان الهی، یک وظیفه الهی شمرده شده است و نیز واژه «جمیعا» بیانگر این است که این اتحاد و وحدت، وظیفه همگان می باشد و جز با حرکت جمعی و مشارکت عمومی مردم تحقق نخواهد یافت

در ادامه آیه نیز با نهی «ولا تفرقوا» دستور دوری و پرهیز از هر نوع تفرقه و اختلاف را که در میان صفوف مسلمانان چند دستگی به وجود می آورد، صادر نموده است و در آخر می فرماید: «ایجاد وحدت پس از تفرقه، و

الفت میان دلها و برادری میان افراد جامعه پس از دشمنیها، از آیات و نشانه های خداوند برای بندگان می باشد.»

یکی از مهم ترین شعارهای اسلامی که قرآن بیان می کند، اخوت اسلامی، یعنی همان روح برادری و اتحاد می پس بین باشد که باید در جامعه اسلامی حاکم باشد. از همین رو، خداوند می فرماید: مؤمنان برادر یکدیگرند (دو برادر خود صلح و آشتی دهید) (۱۰)

آیه الله مکارم شیرازی در ذیل این آیه می فرماید: چه تعبیر جالب و گیرایی! که همه مؤمنان برادر یکدیگرند و نزاع و درگیری میان آنها را درگیری میان برادران نامیده که باید به زودی جای خود را به صلح و صفا بدهد. «مسلمانان از هر نژاد و هر قبیله، و دارای هر زبان و هر سن و سال، با (روی این اصل مهم اسلامی (برادری یکدیگر احساس عمیق برادری می کنند؛ هر چند یکی در شرق جهان زندگی کند و دیگری در غرب

نکته مهم اینکه خداوند متعال در آیه ای دیگر مؤمنان و مسلمانها را به عنوان امت واحد اسلامی معرفی نموده و فرموده است: به درستی که این امت شما امت واحدی هستند و من پروردگار شما هستم. پس مرا پرستش کنید (۱۱)

پیامبران بزرگ و پیروانشان، همه امت واحد و دارای دینی واحد بوده اند و توحید و وحدت کلمه، اساس کار همه ادیان الهی بوده است.

با رجوع به تاریخ پرفراز و نشیب امت اسلامی نیز در می یابیم که آنچه موجب پیشبرد اهداف اسلام و مسلمین گردیده، وحدت بوده است و به تعبیر دیگر باید گفت: بدون تردید، ضعفها و شکستهای مسلمانان به خاطر عمل نکردن به این دستورات الهی بوده است.

(وحدت مسلمین در نگاه ائمه (ع) و پیامبر (ص) (۴ - ۲)

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله همواره، امت اسلامی را به یکدلی و همگرایی دعوت می نمود و امتش را از واگرایی نهی می فرمود. در همین راستا فرموده است: ای مردم! به جماعت و یکپارچگی روی آرید و از پراکندگی (بپرهیزید) (۱۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در خصوص کناره گیری از جماعت و اتحاد نیز می فرماید: هر کس به اندازه یک وجب از جماعت [و اجتماع] جدا شود، محققا [باید گفت که] حلقه [و رشته تعلق] اسلام را از گردنش برداشته (است) (۱۳)

آن حضرت در تعبیر جالب تری می فرماید: دست خدا بر [سر] جماعت است، هرگاه فردی از جماعت جدا شود، (شیطان او را می رباید؛ همچنان که گرگ گوسفند جداگشته و جامانده از گله را می رباید) (۱۴)

حدیث فوق باید آویزه گوش همه مسلمانها مخصوصا آن افرادی که در پی جدایی از امت اسلامی هستند و کارشان فقط نقد و انتقاد و خرده گیری و تکفیر دیگران است، باشد

همان جماعتی که پیامبر (از امیر المؤمنین علی علیه السلام درباره تفسیر جماعت و تفرقه و جدایی پرسیدند: صلی الله علیه و آله سفارش به آن می نمود). آن حضرت در جواب فرمود

به خدا قسم! جماعت به معنای اجتماع و گردهم آیی [و همدست شدن] با اهل حق است؛ هرچند اندک باشند و (تفرقه و جدایی به معنای گردهم آیی [و همدستی] با اهل باطل است؛ هرچند بسیار باشند) (۱۵)

همچنین امام علی علیه السلام خطاب به امت اسلامی درباره نبود اتحاد و دوری از یکدیگر می فرماید

شما برادر دینی یکدیگرید و آنچه میان شما جدایی انداخته، درون پلید و نهاد بد شماست. به این سبب، بار « یکدیگر را بر نمی دارید و برای هم خیرخواهی نمی کنید و به هم بذل و بخشش نمی کنید و با هم دوستی نمی (ورزید) (۱۶)

امام صادق علیه السلام نیز در باب روابط با یکدیگر می فرماید

با یکدیگر پیوند داشته باشید و به هم نیکی کنید و با یکدیگر مهربان باشید و همچنان که خداوند به شما دستور (داده است، برادرانی نیکوکار باشید) (۱۷)

پیامبر خدا(ص): پروردگار شما یکی است و پدر شما یکی و دین شما یکی و پیامبران یکی. هیچ عربی را بر هیچ عجمی برتری نیست و هیچ عجمی را بر هیچ عربی و هیچ گندم گونی را بر هیچ سیاهی و هیچ سیاهی را بر (هیچ گندم گونی، مگر به تقوا) (۱۸)

در این راستا یعنی وحدت از دیدگاه ائمه و پیامبر نیز احادیث و روایات بسیاری وجود دارد که به ذکر همین . چند مورد بسنده کرده ایم

وحدت مسلمین در نگاه اشخاص مختلف (۴ - ۳

در این بخش دیدگاه های افراد مختلف در مورد وحدت اسلام و مسلمین به صورت کوتاه بیان شده است تا . کمکی به وحدت مسلمین در برابر دشمنان بشود

(امام خمینی (ره) (۱۳۴

امام خمینی (ره) به عنوان یک روشنفکر مذهبی و یک مسلمان واقعی تمامی جوانب را در نظر گرفته و برای . امت اسلامی تلاش می کرد . لذا جا دارد از دیدگاه های ایشان در همه جوانب استفاده شود

تمدن نوین اسلامی (۱۱۳۴)

۱. از آنجا که امام خمینی(ره) معتقدند انسان به طور کلی دارای سه نشئه و صاحب سه مقام و عالم است نشئه آخرت، عالم غیب و مقام روحانیت و عقل؛ نشئه برزخ و عالم متوسط بین العالمین و مقام خیال؛ نشئه دنیا و مقام ملک و عالم شهادت از این رو، بر این باورند که انسان دارای سه لایه عقلی، قلبی و ظاهری است که بعد عقلی، نیازمند به کمال؛ بعد اخلاقی نیازمند تربیت؛ و بعد ظاهری او نیازمند به عمل است. و دستورات انبیا و ر.ک.: (اولیا الهی برای عقل، کمال و برای قلب، تربیت و برای جوارح حسی، عملی مناسب محسوب می شود امام خمینی، ۱۳۷۷، ص ۳۸۷) بر اساس مبنای فوق اعتقاد به لایه های سه گانه وجود انسان ایشان معتقد به سه سطح برای عقلانیت انسان هستند.

عقلانیت معرفتی» که در آن انسان به دنبال شناخت فلسفه آفرینش جهان و انسان و تنظیم رابطه خویش «:الف با خالق هستی و جهان و پاسخ به پرسش های بنیادین بشریت است

ب: «عقلانیت اخلاقی» که به موجب آن انسان در پی آن است که با مجاهده نفس و استخدام اخلاق حسنه و ملکات فاضله در مسیر رسیدن به غایت قصای الهی برآید

ج: «عقلانیت ابزاری» که براساس آن انسان ضمن همخوانی با سطوح دیگر عقلانیت معرفتی و اخلاقی در پی آن است که با کاربست عقل در محاسبات مادی به شکوفاسازی جهان ماده و پیشرفت دنیوی نایل آید

نتیجه آن که امام خمینی(ره) عقلانیت معرفتی، اخلاقی و ابزاری و کار و تلاش را از ارکان تمدن نوین اسلامی (؛ و امام خمینی، سال ۱۳۸۵: ج ۴، ص ۸ برمی شمارند. (ر.ک.: همان، ص ۱۲۲ ۱۲۷

۲. اعتقاد به اسلام به عنوان سیستم جامعی که برای تمام ابعاد وجود انسان و جهان، در تمامی زمینه ها برنامه ر.ک.: امام خمینی ۱۳۸۵: ج ۱۰،) دارد، از مبانی و پیش فرض های امت واحده و تمدن نوین اسلامی است (ص ۴۴۹)

ایشان معتقدند دو اشکال بر تمدن مادی غرب وارد است: یکی آن که انسان را در ردیف سایر حیوانات قرار داده و تمامی استعداد ها و کمالات وی را با ترازوی ماده وزن می کند؛ دوم آن که آنان صرفا به ادراکات مادی و امور عینی اهمیت می دهند؛ یعنی صرف «عالم طبیعت» در حالی که عوالم دیگری نیز وجود دارد که از عینیت (بیشتری نسبت به عالم طبیعت برخوردارند. (ر.ک.: همان، ج ۴، ص ۹

از منظر امام خمینی(ره) مراد از عقل به عنوان یکی از ارکان و مبانی تمدن نوین اسلامی مستند به حدیث شریف «العقل ما عِبِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ» (۱۹) سلیمی است که بتواند انسان را به ارزش های انسانی برساند؛ لذا از منظر ایشان، ممکن است شخصی دانشمند باشد، اما عقل نداشته باشد و دانش خود را صرف فساد و تباه کردن ملت (ها) کند. (ر.ک.: همان، ج ۱۸، ص ۲۰۸

منظر راهبردی امام خمینی در زمینه علم به عنوان یکی از ارکان و مبانی تمدن نوین اسلامی آن است که ۵. تمام علوم با نیت الهی، «الهی» محسوب می شوند. همچنین تقارن علم با عمل، ضرورتی تام دارد؛ به طوری که علم و عمل دو بالی هستند که انسان را به مقام انسانیت می رسانند. بنابراین علم تنها اثر ندارد، بلکه گاهی مضر (است و عمل بدون علم، بی نتیجه است. (ر.ک: همان، ج ۸، ص ۲۶۸)

در آثار امام تأکید فراوانی مشاهده می شود که علم غیر از ایمان است و تصریح می فرمایند: «ممکن است ۶. انسان، برهان داشته باشد ولی در مرتبه کفر و شرک باقی بماند.» (امام خمینی (بی تا)، تقریرات سید عبدالغنی (اردبیلی، ج ۳، ص ۳۵۴)

وحدت (۲۱۳۴)

اندیشه وحدت از دیدگاه امام خمینی وسیله و ابزار اصلی نفی سبیل و سلطه غیر مسلمان بر امت اسلامی بوده و وحدت رمز پیروزی و بقای امت اسلامی است (۲۰) از جمله چیزهایی که برای قیام مسلمانان و مستضعفان جهان علیه چپاولگران جهانی و مستکبران جهانخوار لازم به تذکر است آن است که نوعا قدرتهای ستمگر از راه ارباب و تهدید یا بوسیله بوقهای تبلیغاتی خودشان و یا بوسیله عمال مزدور بومی خائن شان مقاصد خود را اجرا می کنند در صورتی که اگر ملتها با هوشیاری و وحدت در مقابلشان بایستند موفق به اجرای آن نخواهند شد (۲۱) اندیشه وحدت امام خمینی نیز آرمان امام، و دارای لوازمی بود که امکانات تحقق آن باید فراهم می گردید، ضروری ترین مساله در این رابطه عدالت است زیرا «عدالت لازمه توحید است» و برای ایجاد وحدت اسلامی؛ بایستی عدالت اسلامی به عنوان زمینه اصلی وحدت گسترش یابد، زیرا در جهان پر ظلم و بیداد و هر جامعه ظلمانه ای وحدت هرگز تحقق نخواهد یافت امام می فرمودند که «انبیاء از آدم تا خاتم تشریف آوردند... برای اینکه پرچم توحید و عدالت را در بین ملتها برپا کنند (۲۲) استقلال و آزادی از دیگر لوازم وحدت است و حتی می توان گفت استقلال عملی کشورهای اسلامی از مهمترین آنهاست (۲۳) از نظر امام خمینی اختلاف عقیده نباید مانع وحدت شود و می توان با داشتن عقاید متفاوت، وحدت نیز داشت «عقاید مختلف اسباب اختلاف خارجی چرا بشود (۲۴) امام (ره) استقلال، آزادی، و عدالت را لازمه و زمینه ساز وحدت اسلامی و همه مستضعفین جهان می دانست و اصولا اختلاف عقیده را مانع تحقق وحدت تلقی نمی کرد و برای پیاده شدن مقاصد اسلام و حاکمیت همه جانبه آن وحدت را تنها وسیله ممکن می دانست و برای جامه عمل پوشانیدن به آرمان وحدت اسلامی از امکاناتی نظیر مساله فلسطین و آزادی قدس و مراسم حج و براءت از مشرکین که مورد اتفاق همه فرق و مذاهب اسلامی بود استفاده می کرد و مسلمانان جهان را به تفاهم و اتحاد همه جانبه دعوت می نمود که در اینجا به اختصار به آن اشاره شد و بیش از این به علت زیاده روی در مطلب نمی توان به آن افزود.

آیت الله خامنه ای (۲۳۴)

در ابتدا باید معلوم کنیم که مقصود ما از وحدت مسلمانان چیست؟ آیا مقصود این است که مسلمانان از مذهب خود دست بردارند و به مذهب دیگری اعتقاد پیدا کنند و عمل نمایند؟ نه، مقصود این نیست. ما وقتی به وحدت دعوت می کنیم، مقصود ما این نیست که فرقی مسلمین اعم از شیعه و سنی یا فرقی که داخل تشیع و تسنن هستند، موظف و مجبورند که از عقیده ی خود دست بردارند و به عقیده ی سومی یا به عقیده ی طرف مقابل، گرایش پیدا کنند. این، چیزی است که به تحقیق و تفحص و مطالعه ی هر کسی وابسته است و بینة اللہ تکلیف اوست. بحث ما این نیست. بحث ما این است که می خواهیم به همه ی مسلمانان از شیعه و سنی بگوییم و تذکر بدهیم که شما یک نقاط مشترک و یک نقاط اختلاف و افتراق دارید. در بعضی چیزها، با هم شریکید و یک طور فکر و عمل می کنید و در بعضی چیزها، هر فرقه روش خود را دارد. نکته این است که اولاً، آن نقاط اشتراک بیشتر از نقاط افتراق است. یعنی همه ی مسلمین، به خدای واحد و قبله ی واحد و پیامبر واحد و احکام و نماز و روزه و زکات و حج اعتقاد دارند. قدیمیترین تمدنها و عمیقترین فرهنگها، در همین منطقه یی بوده که مسلمانان در آن زندگی می کنند. آن وقتی که دیگر مردم در وحشیگری بودند، همین مردم مسلمان مسلمانان، جمعیتی متشکل و منسجم هستند، بودند که دنیا را با علم و معرفتشان اداره می کردند کشورهائشان نزدیک به هم است، ملتها از لحاظ فرهنگ به هم متقاربنند و در تمام نقاط دنیا کسانی را از خود دارند که همه ی آنها مسلمانند. مسلمانان بیایند با هم متحد بشوند و با یکدیگر دشمنی نکنند

محور هم کتاب خدا و سنت نبی اکرم (صلی اللہ علیہ واله وسلم) و شریعت اسلامی باشد. این حرف، حرف بدی نیست. این حرف، حرفی است که هر عاقل بی غرض و منصفی، آن را قبول خواهد کرد. امروز، پولهای نفت برای نوشتن کتاب ضد شیعه مصرف می شود. دلارهای امریکایی برای رد تشیع به کار می رود و به زبان عربی و اردو کتاب نوشته و ترجمه می شود. اینها، دستهای شیطانند. اینها، انسانهای سالمی نیستند که این چیزها را می هر جا باشند، همین طورند. یکی از پیامهای عمده ی انقلاب ما، وحدت مسلمین است. ما در همه جای نویسند دنیای اسلام، این حرف را می زنیم و به کسانی که در کشورهای مختلف، همه ی همتشان را برای مقابله با انقلاب اسلامی و وارد آوردن تهمت و بستن دروغ به آن یا به رهبر فقید عظیم الشان انقلاب یا نقد آرای ملت مسلمانی که در این جا با همه ی وجودشان، در راه خدا و اسلام مخلصانه مبارزه می کنند، گذاشتند؛ نصیحت می کنیم. ما به همه می گوییم که احترام یکدیگر را حفظ بکنند و به عقاید و مقدسات هم اهانت نکنند. اگر کسی به بهانه ی عقیده یی بخواهد به مقدسات دیگران اهانت بکند، از نظر ما به هیچ وجه قابل دفاع نیست. محبت، طرفینی است. بایستی همه با هم کمک کنند تا محبت به وجود آید و دشمن نتواند سوء استفاده بکند؛ دشمنی که نه با شیعه رابطه ی خوبی دارد و نه با سنی، بلکه با اصل اسلام مخالف است و نسبت به آن کینه می اختلافات داخلی را برای آن زمانی .ورزد. همان اسلامی که سنی یا شیعه دارد، مبعوض امریکا و مرتجعان است بگذاریم که از طرف هیچ دشمن جهانی تهدید نشویم. اگر چنین روزی پیش آمد، آن وقت مقابل هم بنشینند و سنگهایشان را با هم حک کنند. امروز، وقت این حرفها نیست. لذا من توصیه می کنم هفته ی وحدت را که به مناسبت میلاد نبی اکرم (صلی اللہ علیہ واله وسلم) از روز دوازدهم تا هفدهم ربیع الاول ادامه دارد همه ی آحاد مردم، مخصوصاً علما و فضلا و گویندگان و دانشمندان و افراد صاحب نفوذ گرامی بدارند و این مسأله را به عنوان یک شعار جمهوری اسلامی همیشه نگه دارند. امروز، این کشورهای مرتجع منطقه، بدطوری به شعارهای تفرقه

افکن و اختلاف انگیز چسبیده اند. اگر ملت ما در مراسم حج، علیه امریکا و اسرائیل شعار بدهد، آنها اعتراض می کنند و می گویند چرا شما در بین مسلمین حرف جدیدی آورده اید؟! این را تفرقه تلقی می کنند؛ در حالی که مسلمانان دیگر هم باید شعار دادن علیه امریکا و اسرائیل را از ملت. ایجاد تفرقه نیست، بلکه انجام وظیفه است ایران یاد بگیرند. پولها، قلمها، امکانات، بلندگوها و عناصر مزدور پست کشورهای مرتجع، مرتب علیه انقلاب و ایران اسلامی و ملت فداکار عمل می کنند. این، تفرقه و ایجاد شکاف و اختلاف است. لعنت خدا بر آن دستهایی که به این ترتیب بین مسلمین ایجاد شکاف و اختلاف می کنند. وحدت را مهم بشمارید و هفته ی وحدت را یک هفته ی حقیقتاً پر محتوا و پر مغز قرار بدهید. در امور دیگر هم، ما این مسأله ی وحدت را مورد تأیید و به عنوان یک اصل اسلامی و انقلابی، مورد تأکید قرار می دهیم. وقتی می گوئیم بین برادران شیعه و سنی و مذاهب مختلف اسلامی، برای هدفهای اسلامی اتحاد باشد، پس به طریق اولی، قشرهای مختلف مردم فداکار و مبارز ایران، اهل هر شهر و استانی، متکلمان با هر زبان و لهجه یی هستند، موظفند وحدت را حفظ کنند. یک مطلب را هم برای برادران محترم عقیدتی، سیاسی ارتش چه برادران روحانی و علمایی که در عقیدتی، سیاسی هستند و چه غیر معلمان نظامی و غیر نظامی یی که با آنها همکاری می کنند مطرح می کنم و آن این است که نیروهای مسلح، اگر چه برای استحکام خود، به اسلحه و تجهیزات و آموزش و نیروی انسانی و امثال اینها احتیاج دارند، اما آن چیزی که ارتش اسلامی را از همه ی ارتشهای دیگر متمایز می کند، عبارت است از ایمان به خدا و تعبد در مقابل فرمان الهی و احساس این که جنگشان جهاد فی سبیل الله است. این، آن عامل اصلی است که اگر آن را جدا کنیم، لشکر اسلامی هم مثل بقیه ی ملتها و لشکرهای کشورهای دیگر، چیزی در عداد آنها خواهد شد. یعنی اگر اسلحه و تجهیزات و نفرات و نیرو و استعداد بالا داشت، ممکن است بتواند مقاومت کند؛ و آلا اگر تعداد طرف مقابل، یک خرده بیشتر و یا تجهیزاتشان پیشرفته تر بود، مجالی برای تحرک اینها نخواهد داد. عامل ایمان در اختیار ماست؛ باید آن را به نیروی رزمنده تزریق کرد. هر جا که ما پیش رفتیم، با این نیرو پیش رفتیم و هر جا که شکست خوردیم، این نیرو در ما ضعیف شده بود. اگر بروید عملیات را تحلیل کنید، به همین نقطه خواهید رسید. آن جایی که دلها به شعله ی ایمان مشتعل بوده است، ما از همه ی سدها و مانعها گذشتیم و جلو رفتیم و آن جایی که گرایش به مادیات و ظواهر و بی رغبتی به صواب الهی و بی توجهی به تکلیف شرعی، نیتهای ما را مختصری مشوب و مخدوش کرده است، همان جا ضربه خوردیم و شکست را یکی از دستورات قرآن این است که احاد امت اسلامی با یکدیگر متحد باشند؛ دست در دست (پذیرفتیم) (۲۵) یکدیگر بگذارند: «و اعتصموا بحبل الله جميعا و لا تفرقوا». این خطاب به کیست؟ خطاب به ما است، خطاب به ملت ایران است، خطاب به ملتهای مسلمان کشورهای اسلامی است، خطاب به همه ی مؤمنین به اسلام در سراسر دنیا است. ما به این عمل میکنیم؟

نقطه ی مقابل این آموزش قرآنی، آموزش استعماری است: اختلاف میان مسلمانان. یک عده، یک عده ی دیگر را تکفیر کنند، لعن کنند، خود را از آنها بری بدانند. این چیزی است که امروز استعمار میخواهد؛ برای اینکه ما با هم نباشیم. متأسفانه بعضی از دولتهای اسلامی و حکومتهای اسلامی فریب میخورند؛ آنها هم داخل بازی دشمن میشوند؛ فریب دشمن را میخورند، برای دشمن کار میکنند؛ گاهی دانسته، گاهی هم ندانسته

امروز اتحاد و اتفاق بین مسلمانان، یک فریضه ی فوری است. ببینید از جنگ و اختلاف چه مفاسدی به وجود می آید؛ ببینید در دنیای اسلام، تروریسم کور به بهانه ی اختلافات مذهبی، چه فجایعی به راه می اندازد؛ ببینید هر با این اختلافاتی که بین ما مسلمانان به وجود آوردند، رژیم صهیونیستی غاصب چه نفس راحتی میکشد وقتی کشورهای اسلامی و ملت‌های اسلامی بخواهند به هم نزدیک شوند، یک توطئه ای درست میکنند، یک حادثه ای به وجود می آورند. اینها باید چشم ما را باز کند، اینها باید ملت‌های مسلمان را بیدار کند، اینها باید چهره ی رؤسا و حاکمان بااخلاص را از حاکمان دست نشانده ی دشمنان ممتاز کند. اینجا صحنه ی امتحان (است). امروز هر حنجره ای که به وحدت دنیای اسلام دعوت کند، حنجره ی الهی است، ناطق من الله است (۲۶) و هزاران خطبه و بیانات دیگری از مقام معظم رهبری موجود است که بر وحدت اسلامی تاکید بسیار دارند و این مهم را امری ضروری می دانند.

دکتر شریعتی (۳ ۳ ۴)

بحث وحدت مسلمین از نگاه دکتر شریعتی بسیار مفصل است و در این مقاله نمی گنجد و یک مقاله جداگانه لازم دارد. فقط در این جا اشاره ای کوتاه به آن می شود که در مورد وحدت بین شیعه و سنی است

علی (ع) مظهر وحدت است؛ مظهر کدام وحدت؟ وحدتی که با تحمل همه رنج و با همه شکنجه و دیدن همه خیانت نزدیکان و دوستان و هم‌زمان سابق، حفظ می کند. با این وجود همه اینها را، رندی ها و نامردمی ها و می کند. چرا بیست و پنج سال سکوت؟! برای اینکه این قدرت بماند همه این پریشانی ها و سختیها را، تحمل از طرف یاران نزدیک باشد! ولو در داخل این همه فاجعه و این همه حق کشی و این همه رندی و فرصت طلبی این درسها همیشه هست، و هر کس و هر نهضتی و هر فکری گرفتار چنین خصومت هاست

از طرف دیگر، علیرغم همه این تحمل بزرگ و این همکاری در بسیاری موارد و ملایمت در برابر غاصب و مخالف خودش - که تشیع یعنی همان اصول - چنان مستحکم و وفادار میماند که به خودش، در برابر اصول اعتقادی اینست که "علی بنیانگذار وحدت" است، و بیش از هر قیمتی یک لحظه حاضر نیست از آن صرف نظر کند. هر کسی در این راه فداکاری کرده و سختی کشیده است

است: بنیانگذار وحدت بر اساس این شعار

(وحدت میان تشیع و تسنن ممکن نیست، میان شیعه و سنی واجب است در برابر دشمن (۲۷))

پس از نظر دکتر شریعتی نیز شیعه و سنی نیز باید وحدت اسلامی خود را حفظ کنند و ریشه آن به حضرت . علی (ع) برمی گردد که بنیانگذار وحدت بوده است

آیت الله العظمی بروجردی و وحدت اسلامی (۴ - ۳ - ۴)

یکی دیگر از چهره‌های برجسته و شاخصی که در دوران معاصر در تلاش جدی در راه وحدت اسلامی بود مرحوم آیت الله بروجردی است که شهید مطهری سال‌های متمادی در مکتب فقهی و اصولی ایشان تلمذ کرد و بی تردید از اندیشه‌های اصلاحی آن مرحوم نیز متأثر بود. استاد در مقاله‌ای که در سال ۱۳۴۰ پس از ارتحال آیه الله العظمی بروجردی و به مناسبت بزرگداشت شخصیت آن مرحوم تحت عنوان «مزایا و خدمات مرحوم آیه الله مندی بسیار به ایجاد وحدت اسلامی در العظمی بروجردی» به نگارش درآوردند از جمله مزایای ایشان را علاقه بین صفوف مسلمانان دانسته چنین می‌نویسند: «یکی از مزایای معظم له توجه و علاقه فراوانی بود که به مساله وحدت اسلامی و حسن تفاهم و تقرب بین مذاهب اسلامی داشت. این مرد چون به تاریخ اسلام و مذاهب اسلامی آشنا بود، می‌دانست که سیاست حکام گذشته در تفرقه و دامن زدن آتش اختلافات چه اندازه تاثیر داشته‌است، و هم توجه داشت که در عصر حاضر نیز سیاست‌های استعماری از این تفرقه، حداکثر استفاده را می‌کنند و بلکه آن را دامن می‌زنند، و هم توجه داشت که بعد و دوری شیعه از سایر فرق سبب شده که آنها را نشناسند و درباره آنها تصوراتی دور از حقیقت بنمایند. به این جهات، بسیار علاقه مند بود که حسن تفاهم بین شیعه و سنی برقرار شود که از طرفی وحدت اسلامی که منظور بزرگ این دین مقدس است تامین گردد، و از طرف دیگر، شیعه و فقه شیعه و معارف شیعه آن طور که هست به جامعه تسنن که اکثریت مسلمانان را تشکیل می‌دهند معرفی شود. از حسن تصادف، چند سال قبل از زعامت و ریاست معظم له که هنوز ایشان در بروجرد بودند» دارالتقرب بین المذاهب الاسلامیه» به همت جمعی از روشنفکران سنی و شیعه تاسیس شد. معظم له در دوره زعامت خود تا حد ممکن با این فکر و با این موسسه کمک و همکاری کرد. برای اولین بار بعد از دهه‌های متمادی بین زعیم روحانی شیعه و زعیم روحانی سنی عبدالمجید و بعد از فوت او به فاصله دو سه سال شیخ محمود شلتوت مفتی حاضر مصر و رئیس جامع الازهر روابط دوستانه‌ای برقرار شد و نامه‌ها مبادله گردید. قطعا طرز تفکر معظم له و حسن تفاهم که بین ایشان و شیخ شلتوت بوده موثر بود در اینکه آن فتوای تاریخی معروف را در مورد به رسمیت شناختن مذهب شیعه بدهد. معظم له را نباید گفت نسبت به این مساله علاقه مند بود، بلکه باید گفت عاشق و دل‌باخته این موضوع بود و مرغ دلش برای آن موضوع پرمی‌زد، عجیب این است که از دو منبع موثق می‌شنیدم که در حادثه قبلی اخیر که منجر به فوت ایشان شد، بعد از حمله اول که عارض شد و مدتی بیهوش بوده‌اند، موضوع تقرب و وحدت اسلامی را مطرح می‌کنند و می‌گویند من آرزوها در این زمینه (داشتم) ۲۸

نماز جمعه و حج (۴ - ۴)

نماز جمعه و مراسم حج از دیگر عوامل وحدت اسلامی است . با توجه به اهمیت این دو باز هم دشمنان اسلام . در ایجاد تفرقه در می‌مانند

نماز جمعه (۴ - ۴ - ۱)

اهمیت جمعه و این اجتماع هفتگی، به حدی است که در قرآن کریم سوره ای به نام این فریضه نامگذاری شده است. خداوند متعال در سه آیه پایانی سوره جمعه مردم را به اقامه نماز جمعه تشویق و ترغیب کرده است: (یا

در شأن نزول این آیه شریفه نوشته (۲۹) (أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ) اند: پیامبر خدا(ص) با مردم نماز جمعه می خواند و مشغول خطبه خواندن بود. در این میان یک کاروان تجارتي فرا رسید و سر و صدا ایجاد شد. مردم نماز را رها کرده و به سمت کاروان شتافتند و به غیر از ۱۲ نفر بقیه پیامبر(ص) را تنها گذاشتند. در این حال این آیات نازل شد: (إِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَ تَرَكُوا قَائِمًا) (۳۰) «هنگامی که آن ها تجارت یا سرگرمی و لهوی را ببینند، پراکنده می شوند و به سوی آن می روند و تو را (به حال خود رها می کنند) (۳۱) (ایستاده) (در حالی که خطبه می خوانی

سوره جمعه ابتدا با تسبیح و حمد الهی آغاز می شود؛ خدایی را سپاس می گوید که از میان مردم رسولی را از جنس خودشان مبعوث کرد تا آیات کتاب الهی را بر آنان بخواند: (هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ) (۳۲)؛ رسولی که مردم را به اعمال نیک و اخلاق حسنه رهنمون می گرداند و کتاب و حکمت و معارف صحیح به آنان می آموزد. آیات بعدی، یعنی آیات ششم تا نهم این سوره شکل تهدید و تذکر به خود می گیرد و مردم را از سرنوشت قوم یهود بیم می دهد که نسبت به کتاب خویش و عمل به آن سستی به خرج داده و آن را رها کردند: (مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْإِمَارِ يُحْمَلُ أَثْقَارًا) (۳۳). از این آیات چنین استنباط می شود که اگر فریضه نماز جمعه در روح و جان جامعه جاری و ساری نباشد و محتوای راستین خود را نداشته باشد، مردم به همان سرنوشتی دچار می شوند که قوم یهود گرفتار شدند

جا دارد از روایات بسیاری که در مورد نماز جمعه و اهمیت آن آمده است چند روایت را نیز بیان کنیم: پیامبر اکرم(ص) پس از اقامه اولین نماز جمعه چنین فرمود: «همانا خداوند سبحانه و تعالی نماز جمعه را از همین سال و از همین ماه و از همین ساعت واجب نمود؛ پس هر کسی که آن را در حال حیات من و بعد از رحلت من تا روز قیامت از روی انکار یا سهل انگاری و عدم توجه ترک نماید، خداوند پریشانی او را جمع نگرداند و به عمر و مال او برکت ندهد؛ آگاه باشید چنین شخصی (به دلیل سبک شمردن نماز جمعه) نمازش قبول نیست؛ حجتی (برای او نیست و صدقه او مورد قبول نمی باشد، مگر اینکه توبه کند)» (۳۴)

امیرالمؤمنین(ع) در نامه ای به یکی از فرمانداران خویش به نام حارث همدانی، او را از مسافرت در روز جمعه (منع می نماید تا اینکه فریضه جمعه را به جا آورد. (۳۵)

امام باقر(ع) نیز در روایتی فرمود: «نماز جمعه واجب و تجمع و اجتماع در نماز جمعه به همراه امام نیز فریضه دیگری است. اگر کسی نماز جمعه را در سه جمعه بدون عذر و علت ترک نماید، سه فریضه را ترک کرده و هر (کس سه فریضه را ترک نماید، منافق است. (۳۶)

حج (۴ - ۴ - ۲)

در میان فرایض و دستوره‌های دین، کم تر فریضه ای مانند حج، مورد توجه و سفارش قرار گرفته است. تأکید قرآن کریم و توصیه های پی در پی و بسیار شدید اولیای دین در این زمینه، وصف ناشدنی است

عبدالله بن سنان از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود: «اگر مردم حج را رها کردند، بر زمامدار مسلمانان است که آنان را بر انجام دادن فریضه حج وادار سازد، چه بخواهند و چه نخواهند؛ چرا که این (خانه، برای حج برپا شده است.» (۳۷)

اهمیت حج تا آن جا است که امام صادق علیه السلام در جایی دیگر می فرماید: اگر مردم، هزینه سفر حج را نداشته باشند، مخارج سفر آنان از بیت المال مسلمانان پرداخت می کند. (۳۸)

باز از آن حضرت، با سندی معتبر نقل شده که فرمود

هرکس از دنیا برود، در حالی که فریضه «حجۀ الاسلام» را به جا نیاورده باشد، بدون این که حاجتی مانع او « شده باشد، یا به جهت بیماری از آن بازمانده باشد، و یا پادشاهی از رفتن او جلوگیری کند، چنین فردی، به (کیش یهودیت یا نصرانیت خواهد مرد.» (۳۹)

مصالح اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی و اسرار دقیق و ارزش های فراوانی در پرتو عمل به مناسک حج نصیب جامعه اسلامی می گردد که وفاق و همدلی و اتحاد و اخوت پیروان مذاهب اسلامی، از آن جمله است

وحدت نیت، وحدت هدف، وحدت اعمال، وحدت اذکار و آداب، وحدت رنگ لباس، وحدت مشاهد شریف؛ همانند طواف و سعی و برخی دیگر از مناسک و اعمال حج، اموری هستند که مسلمانان را به وحدتی همه جانبه و فراگیر دعوت می کنند

نتیجه گیری (۴ - ۵

ایمان به خداوند و اطاعت ۱

قرآن کریم می فرماید: ای کسانی که ایمان آورده اید. اطاعت کنید خدا و پیامبر و اولی الامر را و هرگاه در چیزی نزاع داشتید، آن را به خدا و پیامبر واگذارید (و از آنها داوری بطلبید)؛ اگر به خدا و قیامت اعتقاد و ایمان (دارید). (۴۰)

توجه به مشترکات و وحدت شیعه و سنی ۲

(بگو ای اهل کتاب! بیایید به سوی سخنی که میان ما و شما یکسان است؛ که جز خداوند یگانه را نپرستیم (۴۱)

حضور در مسجد و جماعت و حج ۳

(قرآن کریم می فرماید: و نماز را به پا دارید؛ و زکات را بپردازید، و همراه رکوع کنندگان رکوع کنید. (۴۲)

حضور در نماز جماعت [با آداب، ارکان و اهمیتی که برای آن ذکر شده] در جهت تقویت وحدت، انسجام و هماهنگی مسلمان است.

رعایت دستورات اسلامی ۴

عیادت کردن از بیماران، تشییع جنازه، دستگیری از مستمندان، هدیه دادن، سلام کردن به مردم، قرض الحسنه، صلّه رحم و خدمت به مردم و... همه برای حفظ وحدت و انسجام مسلمانها است

امیرالمؤمنین علیه السلام از اصحاب خود به خاطر تفرقه شان گلایه می کند و می فرماید: به خدا سوگند این واقعیت قلب انسان را می میراند و دچار غم و اندوه می کند که دشمنان اسلام در باطل خود وحدت دارند و شما (در حق خود اختلاف دارید) (۴۳)

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور میان تمام مسلمانها وحدت و یگانگی برقرار می سازد و آنچه را که مایه تفرقه است، از میان بر می دارد

(کینه ها از قلبهای بندگان پاک می شود) (۴۴) حضرت علی علیه السلام می فرماید: «اگر قائم ما به پا خیزد

حضرت هادی علیه السلام می فرماید: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وحدت کلمه ایجاد می کند (و نعمت های الهی را کامل می سازد و خداوند به وسیله او حق را پابرجا و باطل را نابود می سازد) (۴۵)

و به طور کلی و از همه مهم تر تفکر در مورد وحدت اسلامی و موارد بالا می تواند به وضع یک میلیاردی مسلمانان در جهان کمک کند. زیرا یک ساعت تفکر از ۷۰ سال عبادت بدون تفکر با ارزش تر است

۵ عوامل ایجاد تفرقه بین مسلمانان

در مقابل وحدت، تفرقه نیز وجود دارد و این طبیعی است که همیشه در مقابل یک عامل موجود، عامل مخالفی هم باشد. اما باید برای مبارزه با آن چاره ای اندیشید. به طور کلی دو عامل عمده در مقابل وحدت وجود دارد، یک عامل درونی ماست: تعصب های ما، پایبندی های ما به عقاید خودمان، هر گروهی برای خودش باید بر این فائق آمد. ایمان و پافشاری بر عقائد بسیار خوب است اما این نباید به دشمنی تبدیل بشود. برادرانی که در مجموعه امت اسلامی هستند احترام یکدیگر را حفظ کنند و همچنین عقایدشان اما احترام به دیگران و حدود دیگران و حقوق دیگران و حرمت و افکار و عقاید آنها را نگه دارند و بحث و مجادله را برای مجالس علمی بگذارند. علما و اهل فن می خواهند بنشینند مباحث مذهبی کنند بکنند اما مباحث مذهبی عالمانه و محفل علمی با بدگویی به یکدیگر در علن در سطح افکار عمومی در مخاطبه با افکاری که قدرت تجزیه و تحلیل علمی ندارند فرق می کند این را بایستی علما مهار کنند، مسئولان باید مهار کنند. همه گروه شیعه و سنی هم وظیفه دارد و باید به سمت اتحاد بروند و این عامل. های مسلمان در این مورد وظیفه دارند

یک عامل درونی است. عامل دومی که در برابر وحدت است عامل بیرونی تفرقه است. به قول حضرت آیت الله نمونه آن ایجاد تفرقه به وسیله ی شبکه های . خامنه ای پول بسیار زیادی خرج می کنند برای اسلام ستیزی ماهواره و ساختن شبکه ها و فیلم های ضد خانوادگی است، که این فیلم ها ابتدا در خانواده باعث تفرقه می شود یعنی زن و شوهر را نسبت به یکدیگر بدبین می کنند و باعث طلاق و آشوب می شود و مطمئنا کسی که نتواند در خانواده از تفرقه جلوگیری کند نمیتواند در اجتماع و در بین مسلمین نیز دوام بیاورد و ضعف او بهانه ای بهتر از قبل برای تفرقه انگیزان است. اگر هم طلاق نگیرند بدتر از آن را میگیرند یعنی طلاق عاطفی، یعنی زندگی کشنده، زندگی که در آن زن و شوهر مدام با هم قهرند و سایه همدیگر را با تیر میزنند. آرام آرام نابود سازی کنند و طوری که دیگر نتوان به قبل برگشت. باید مواظب این مسائل بود. این یک نمونه به عنوان مثال بود که خرج می کنند برای نابود سازی مسلمین. موارد بسیار زیادی است که می توان نام برد اما هدف این مقاله چیز دیگریست. مورد بعدی از عوامل بیرونی تفرقه را میتوان جداسازی عرب از عجم نام برد. غربی ها با نقشه ریزی های کثیف باعث جدا شدن مسلمین غیر عربی از عربی می شوند و به عنوان مثال در جنگ ۲۲ روزه غزه که شکست خوردند و نتوانستند بحث شیعه و سنی را مطرح کنند، آمدند و مسئله قومیت را مطرح کردند. مسئله عربیت و غیر عربیت. اختلاف بین اینکه مسئله فلسطین مختص عرب هاست و غیر عرب ها حق ندارند در این جریان دخالت کنند. اصلا اینگونه نیست. مسئله فلسطین مسئله اسلامی است و عرب و عجم ندارد. در مسائل دنیای اسلام اگر پای قومیت به میان آمد بزرگترین عامل تفرقه به وجود آمده است. وقتی پای قومیت را در مسائل دنیای اسلام به وجود می آورند، عرب را از عجم جدا می کنند، ترک را جدا می کنند، کرد را جدا می کنند، اندونزیایی ها را جدا می کند، مالزیایی ها را جدا می کنند و پاکستانی و هندی و غیره پس چه می ماند؟ این چوب حراج زدن به امت اسلامی است. از این تله های استکبار باید با دقت گذشت و گرنه شیرینی پیروزی امت اسلام را به زهر ماری کشنده تبدیل می کنند. بهتر است دیدگاه های قرآن و افراد و شخصیت های مختلف مورد بررسی قرار داده شود.

هنگامی که چهره بهشتیان را . قرآن کریم تعابیر زیبایی در آخرت برای وحدت سازان و تفرقه انگیزان دارد ترسیم می کند از آنها به عنوان إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ (۴۶) یاد می کند در حالی که همه برادرند و بر تخت ها روبروی یکدیگر قرار دارند و هنگامی که از دوزخیان را به تصویر می کشد از آنان اینگونه یاد می کند که إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ (۴۷) این یک واقعیت است گفتگوهای خصمانه دوزخیان. زیرا معمولا تفرقه انگیزان . خصمانه گفتگو می کنند.

قرآن کریم از سویی، سفارش به وحدت و اتحاد، و انسجام و همگرایی می کند و از سویی دیگر، تفرقه و اختلاف را مورد نکوهش قرار می دهد و می فرماید: «[فرمان] خدا و پیامبرش را اطاعت کنید و با یکدیگر نزاع و کشمکش نکنید که سست می شوید و قدرت [و شوکت] شما از بین می رود و صبر و استقامت کنید که خداوند (۴۸) «با استقامت کنندگان است

قوت ما هنگامی بروز می کند که ملتیی «: کلام مقام معظم رهبری نیز در راستای همین آیه است که می فرماید یکپارچه باشیم. اگر بین ما اختلاف و دو دستگی شد، بگو مگو رخ داد، جریانهای مختلف آمد و قدرت طلبی شد،

قدرت‌مان را از دست خواهیم داد؛ «وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ» و اختلاف، اصلاحیات و آبرو و اقتدار را از هر ملتی می‌گیرد. «اگر شما وحدت کلمه را حفظ کنید، این قدرت می‌ماند»

مقام معظم رهبری در جایی دیگر می‌فرمایند: هر حنجره‌ای و زبانی که ملت‌های مسلمان را، مذاهب اسلامی را، طوایف گوناگون اسلامی را به دشمنی با یکدیگر تحریک کند و عصبیتها را علیه یکدیگر تحریک کند، ناطق من الشیطان است. آنهایی که از زبان ابلیس حرف می‌زنند، خودشان و مستمعین خودشان را به طرف جهنم می‌برند؛ خودشان را هم دچار هلاکت می‌کنند (۴۹) «ألم تر الى الذين بدلوا نعمت الله كفرا و احلوا قومهم دار البوار. جهنم یصلونها و بئس القرار» (ابراهیم: ۲۸ و ۲۹) «یقدم قومه یوم القیامة فأوردهم النار»، (هود: ۹۸) که درباره‌ی فرعون است. کسانی که امروز دنیای اسلام را از اتحاد و یکپارچگی دور می‌کنند در حالی که احتیاج به یکپارچگی، امروز بیشتر از همیشه است اینها به نفع شیاطین کار می‌کنند، به نفع ابلیس‌ها کار می‌کنند. امروز می‌بینید دنیای غرب، دستگاه استعمار، گردانندگان کمپانی‌های نفتی و تجاری بزرگ دنیا، این کارتها و تراستها، همه دارند پول خرج می‌کنند، نقشه‌ریزی می‌کنند برای اسلام ستیزی. قرآن را آتش می‌زنند، نام مبارک پیغمبر را مورد اهانت قرار می‌دهند، کاریکاتور درست می‌کنند، کتاب مینویسند، در پایتختهای بزرگ اروپا علیه مسلمانها هیجانات قومی درست می‌کنند می‌بینید دیگر؛ اینها چیزهای روشن و واضحی است اینها معنایش چیست؟ معنایش اسلام ستیزی است. امروز دشمنان غربی، علیه اسلام و مسلمانان، شمشیر را از رو بسته‌اند. خب، اینجا تکلیف مسلمانها چیست؟ مسلمانها باید به عناصر قدرت خودشان برگردند؛ مسلمانها باید در درون خودشان عوامل اقتدار و توانائی را روزه‌روز افزایش دهند. یکی از مهمترین عوامل اقتدار، همین اتحاد و اتفاق (است. این برای ما درس است، برای ملت‌های مسلمان درس است. (۵۰)

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا «هدف دشمن از ایجاد تفرقه بین مسلمانان را آیه ۱۰۳ سوره آل عمران...؛ همگی به ریسمان الهی چنگ زنید و متفرق نشوید بیان می‌کند و از نظر حجت الاسلام لروند یعنی: تفرقه عامل اصلی مشکلات در بین مسلمانان است و دشمن هم از تفرقه بدترین بهره‌برداری به نفع خودش را می‌کند، لذا مسلمانان باید مراقب باشند زمام دین خود را از طریق این اختلافات و تفرقه‌ها به دست دشمن ندهند ایشان معتقدند جهالت، بی‌بصیرتی، حب دنیا و ریاست‌طلبی از عواملی است که می‌تواند به اتحاد و وحدت. آسیب وارد کند و منجر به تفرقه شود

امام خمینی تفرقه چه تفرقه میان دولت‌ها، چه تفرقه میان ملت‌ها و دولت‌ها، چه تفرقه بین مسلمانان و چه بین فرق مختلف اسلامی و چه تفرقه میان مسلمانان و غیر مسلمانان را یکی از مهم‌ترین مشکلات جهان اسلام و اساسی‌ترین آسیب‌ها در دستیابی به «تمدن اسلامی» می‌دانند که به وسیله استعمارگران ساماندهی می‌شود (۵۱)

امام علی (ع) می‌فرمایند: از واگرایی و تفرقه دوری کنید زیرا اگر گروه اندکی ولو حق باشند از امت اسلامی جدا گردد طعمه شیطان می‌شوند مانند گوسفندی که اگر از گله دور افتد طعمه‌گرگ بیابان است. حضرت امیر (ع) در این سخن ارزشمند به این نکات اشاره نموده‌اند: ۱ هشدار نسبت به طرفداران تفرقه و اختلاف ۲

شیاطین محور تفرقه و اختلافند و - ۳ . اختلاف مایه نابودی است گرچه در بین طرفداران حق باشد -
گرمای اجتماعی دام گسترده اند تا هر عضوی از امت اسلام را که - ۴ . همواره از واگرایی سخن می گویند
(از مجموعه جدا شود طعمه خود سازند (۵۲)

. با توجه به این نکات می توان پی برد تفرقه مایه نابودی و وحدت مایه نجات است

: برخی از دلایلی که باعث ایجاد تفرقه می شود

افکار مشرکانه، باعث متفرق شدن و پراکندگی انسان ها می شود؛ جامعه ای که برپایه شرک بنا می : شرک
شود، انسان ها را در طبقات مختلفی پراکنده می کند که برخی بر برخی دیگر احساس بیگانگی می کنند.
طبیعتاً در چنین جامعه ای، چنانچه ارتباط انسان به مبدأ وجود و نیروی غالب بر جهان مطرح شود، به تفرق و
پراکنده شدن آنها می انجامد و عده ای را از عده دیگر جدا می کند و باعث به وجود آمدن چند خدایی در
جامعه می شود که عده ای یک خدا و عده ای دیگر خدای دوم و بقیه خدای سومی را می پرستند که برخلاف
یک جامعه توحیدی، چه اسلامی و چه غیر اسلامی است. بی شک جامعه توحیدی برخلاف جوامع مشرک،
فرزندانش را به سوی یک نور و خدایی یگانه رهنمون می کند که همگی به آن وفادار می مانند و از آن استمداد
می جویند اما جامعه مشرک و بنا نهاده شده بر شرک، بین فرزندان و جوامع انسانی، دیواری مستحکم و بی نفوذ
حائل می کند و حفره هایی ایجاد می کند که پرکردن آن، کاری غیرممکن است

شیطان: هرگاه و در هر جایی بین مسلمانان و مؤمنان، اختلافی رخ دهد، بی شک ردپای شیطان در آنجا دیده
می شود که با اندکی دقت قابل درک است و این شیطان، یا به صورت درونی که همان نفس اماره به سوء است و
در ورای همه اختلافات یا خودخواهی ها و حب نفس و جاه قرار می گیرد یا به صورت شیطان بیرونی از قبیل
دست های دشمنان، مستکبرین و نیروهای ستمگر بروز می کند

جهل و کج فهمی: اگر مسلمانان، به خوبی بدانند که وحدت جوهره دین و از اصول و آموزه ها و احکام آن است،
بی شک از تفرقه ها، مشاجرات و درگیری ها نمی رنجیدند؛ بنابراین بر همه امت اسلامی اعم از نخبگان سیاسی،
فرهنگی و دینی و فرزندان آن واجب است که بیش از پیش بیدار باشند و از حيله ها و نقشه های شوم دشمنان
آگاه باشند حيله هایی که نیرومندترین و زشت ترینشان، همان برافروختن آتش خشم، نفرت و اختلاف است و
در صورت غفلت از آن یا آمیختگی با تعصب کورکورانه، کج فهمی و قطع ارتباط، چنان خصومتی را بین
مسلمین ایجاد خواهد کرد که نتایج آن، جبران ناپذیر خواهد بود. افزایش نادانی ها و گمراهی ها، باعث به وجود
آمدن تعصب کورکورانه می شود، همانند آنچه از کینه و کوتاه نظری برخی از مذاهب اسلامی شاهد آن هستیم؛
به گونه ای که آنها، همه جهان اسلام به جز خویش را کافر می دانند و بر اساس موضوعاتی کوچک و بی ارزش
یا موضوعات قانونی و عقلی که با خواسته های آنها سازگار نیست، همه را به کفر متهم می کنند

برای تبدیل عوامل تفرقه به وحدت باید به حدیث ثقلین پیامبر توجه داشت ، حدیث ثقلین یکی از حدیث های
متواتر پیامبر اسلام است یعنی زیاد تکرار شده و امکان جعلی بودن آن صفر و غیر ممکن است . شیعه و سنی

باید به دقت به آن توجه کنند . پیامبر می فرماید : انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله وعترتی ما ان تمسکتُم بهما لن تضلوا بعدی: کتاب الله فيه الهدی والنور حبل ممدود من السماء الى الارض وعترتی اهل بیتی وان اللطیف الخبیر قد اخبرنی انهما لن یفترقا حتی یردا علی الحوض وانظروا کیف تخلفونی فیهما . «من در میان شما دو امانت نفیس و گرانبها می گذارم یکی کتاب خدا قرآن و دیگری عترت و اهل بیت خودم. مادام که شما به این دو دست بیازید هرگز گمراه نخواهید شد و این دو یادگار من هیچ گاه از هم جدا نمی شوند

در این حدیث کامل به قرآن اشاره شده است که منبع محکمی برای شیعه و سنی است و آیات بسیاری در مورد همچنین در روایات . وحدت و تفرقه آورده است که اگر شیعه و سنی به آن چنگ بزنند گمراه نمی شوند بسیاری از ائمه معصوم نیز به این دو مهم یعنی وحدت و تفرقه اشاره شده است . فقط کافیسست با دیدی . متفکرانه به آنها نگریست و نکات آن را استخراج کرد

در بسیاری از کتاب های شیعی و سنی به این حدیث اشاره شده است . منابع حدیث ثقلین نیز آورده شده است

برخی از منابع اهل تسنن که حدیث ثقلین در آن آورده شده عبارتند از

صحیح ترمذی، ج ۵، ص ۶۶۳ ۶۶۲، ۳۲۸ به نقل از بیش از ۳۰ نفر از اصحاب (((

مستدرک حاکم، فصل «فضیلت اصحاب»، ج ۳، ص ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۴۸، ۵۳۳، حاکم نوشته که این حدیث صحیح (می باشد بر اساس نظر شیخین (بخاری و مسلم

سنن ابن ماجه، ج ۲، ص ۴۳۲

مسند احمد بن حنبل، ج ۳، ص ۱۴، ۱۷، ۲۶، ۵۹، ج ۴، ص ۳۶۶، ۳۷۲، ۳۷۰

فضایل صحابه، احمد بن حنبل، ج ۲، ص ۵۸۵، حدیث ۹۹۰

خصایص نسایی، ص ۲۱، ۳۰

صواعق المحرقة، ابن حجر هیثمی، فصل ۱۱، بخش ۱، ص ۲۳۰

کبیر طبرانی، ج ۳، ص ۶۲ ۶۳، ۱۳۷

کنز العمال، متقی هندی، فصل اعتصام به حبل اه ج ۱، ص ۴۴

تفسیر ابن کثیر، ج ۴، ص ۱۱۳، زیر تفسیر آیه ۴۲:۲۳

طبقات الكبرى، ابن سعد، ج ۲، ص ۱۹۴، چاپ لبنان

الجميع الصغير، سيوطي، ج ۱، ص ۳۵۳ و نیز در جلد ۲

مجمع الزوائد، هيثمي، ج ۹، ص ۱۶۳

فاتح الكبير، بنهاني، ج ۱، ص ۴۵۱

جامع الاصول، ابن اثير، ج ۱، ص ۱۸۷

تاريخ ابن عساكر، ج ۵، ص ۴۳۶

درالمنثور، حافظ سيوطي، ج ۲، ص ۶۰

((ينابيع المودة، قندوزي حنفي، ص ۳۸، ۱۸۳

. لازم است به صورت تیتروار عوامل آسیب پذیری مسلمین را از نظر شهید مطهری را مورد بررسی قرار دهیم

از میان رفتن عدالت اجتماعی: اگر انقلاب ما در مسیر برقراری عدالت اجتماعی به پیش نرود مطمئنا به ۱ - نتیجه نخواهد رسید

عدم همبستگی و انسجام اجتماعی (تفرقه): وحدت و همبستگی از علائم حیاتی یک اجتماع می باشد و ۲ - جامعه امروز مسلمین به دلیل اختلافات داخلی و نزاع عای آنان یک جامعه مرده می باشد

مومنین و مقدسین نباید از علم و مدرسه بترسند و وحشت کنند و چنان کنند: عدم توجه به علم آموزی ۳ - که اگر علم آمد دین می رود، این سوء ظن به اسلام است، اسلام آنچنان دینی است که در محیط علم بهتر از محیط جهل رشد می کند

بی توجهی به تعلیم ارزش های اسلامی ۴ -

به هدر رفتن نیروهای فکری جامعه: یکی از سرمایه های با ارزش در هر جامعه مغز های متفکر آن می ۵ - باشد و بکارگیری صحیح این نیروها زمینه های ترقی و پیشرفت یک ملت را فراهم می سازد و در صورتی که این استعداد ها و اندیشه ها در مجرای صحیح هدایت نشوند و در مسیر بیهوده مصرف شوند جامعه ذخایر قیمتی را از دست می دهد

۶ - احساس شخصیت و منش سبب پایداری اجتماع و سبب ایجاد : انهدام و نابودی شخصیت جامعه اسلامی - حس بی نیازی از جوامع دیگر می گردد . ملتی که شخصیت و فلسفه مستقلی در زندگی دارا باشد در ملل دیگر تحلیل نرفته و جذب آنها نخواهد شد

۷ - افراط و تفریط در ارزش ها : افراط در پاره ای ارزش ها و غفلت از ارزش های دیگر سبب خروج از جاده - اعتدال اسلام می گردد . هیچ تفاوتی نمی کند که عبادت گرای جامعه گریز باشیم یا جامعه گرای خدا گریز ، این افراط و تفریط ها زیان های جبران ناپذیری در پی دارد

همچنین شهید مطهری در مورد تمدن اسلامی می فرماید : اسلام پنج قرن (پانصد سال) تمدنی را در سه مرکز بزرگ (اندلس، مصر، و بغداد و ایران) به وجود آورد که مجموع اینها را «تمدن اسلامی» می نامند. شما از قول جامعه شناسان غرب در نظر بگیرید. مثلا توین بی که یک مورخ جامعه شناس در زمان خودمان بود و چهار پنج سال بیشتر نیست که مرده است تمدنهای عالم را تقسیم بندی کرده است. سی و چند تمدن در دنیا تشخیص داده، بعد بعضی را کنار زده و بعضی را درجه ی اول در نظر گرفته تا به پنج تمدن رسیده است. باز برخی از آنها را کنار زده و به سه تمدن رسانده است. در میان آن سه تمدن بزرگ جهانی یکی را تمدن اسلامی می شناسد. دنیا تمدنی به نام تمدن اسلامی نه تمدن عربی، نه تمدن ایرانی، نه تمدن هندی، نه تمدن ترکی می شناسد. یکی از نیرنگهای غرب این بود که در پوست ملل مسلمان رفت [و میان آنها در باب تمدن اسلامی تفرقه ایجاد کرد.] چون نمی شد این تمدن گذشته را انکار کرد، در پوست عربها رفت و گفت تمدن عرب. حتی گوستاو لوبون وقتی کتاب می نویسد می گوید تمدن عرب. گو این که مترجم فارسی اش گفته تمدن اسلام و عرب، ولی او می گوید تمدن عرب، برای این که عرب بگوید این تمدن مال من بود. ولی وقتی که به ایران می آمدند نقیض و ضد آن را به ایران تلقین می کردند که این تمدنی که در گذشته بوده تمدن ایرانی بوده، بوعلی سینا وابسته به تمدن ایرانی است و از بقایای تمدن ۲۵۰۰ ساله ی پیش تر است! در جشن ۲۵۰۰ ساله چقدر کوشش می کردند روی مسئله استمرار فرهنگی تکیه کنند که ما در ۲۵۰۰ سال پیش یک فرهنگ را آغاز کردیم و آن فرهنگ با روح خاصی که داشته است ادامه داشته تا به زمان ما رسیده است؛ بوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، حافظ، مولوی و خواجه نصیرالدین طوسی زاده ی آن فرهنگ اند، همان روح است که تا زمان ما استمرار پیدا کرده؛ در صورتی که این دروغ محض است. تمدنی که در دوره اسلام شروع شد با یک روح مخصوص شروع شد. این تمدن مثل هر تمدن دیگری از تمدنهای دیگر جهان استفاده کرد اما به صورت تغذیه نه به صورت التقاط، مثل هر جاندار جوانی که پیدا می شود و از محیط خودش تغذیه می کند، ولی معنی تغذیه این است که او را هضم می برد و به شکل خودش در می آورد و روح خودش را به او می دهد. اما کاری کردند که ملت ما از تاریخ خودش بی خبر و به آن بی اعتقاد و بی اعتماد باشد. سالهاست که در میان ما تبلیغ می کنند، یک تبلیغ دروغ که اسلام نه تنها تمدنی را پایه گذاری نکرد، تمدنهای گذشته را هم نابود کرد، تمدن مصر و تمدن ایران را از بین برد. اینها کارهای حساب شده است، می خواهند ملت مسلمان به تاریخ اسلامی خودش بدبین شود. تمدن امروز اروپا در کمال صراحت خودش را مدیون تمدن اسلامی می داند. خوب است که کتابهای فارسی در همین زمینه چاپ شده. همان کتاب تمدن اسلام و عرب گوستاو لوبون را بخوانید کافی است. کتاب کارنامه ی

اسلام اثر یکی از اساتید دانشگاه تهران را بخوانید، روی مدارک ثابت می کند که تمدن امروز دنیا و تمدن اروپا تا (چه حد مدیون تمدن اسلام است! ولی ما از تاریخ خودمان بی خبریم) ۵۳

سعید ابوالقازی

:پی نوشت ها

۱ - فرهنگ و تمدن اسلامی، قم: دفتر نشر معارف، چ ۴۶، ص ۱۸ (ولایتی، علی اکبر (۱۳۹۱) ش - ۱

همان ص ۱۹ - ۲

تاریخ تمدن اسلام، ص ۱۸، مقدمه نوشته دکتر علی اصغر حلبی، انتشارات اساطیر، چاپ دوم سال ۱۳۷۲ - ۳- (ش. به نقل از تاریخ ویل دورانت، کتاب مردم شناسی (۲۷۰) لندن، ۱۹۶۹

شریعتی، علی، ۱۳۸۹ مجموعه آثار ۱۱، تاریخ تمدن ج ۱، تهران: نشر قلم، چ ۹ ص ۴۶ - ۴

۵ - فرهنگ و تمدن اسلامی، قم: دفتر نشر معارف، چ ۴۶، ص ۱۰ (ولایتی، علی اکبر (۱۳۹۱) ش - ۵

فرهنگ و شبه فرهنگ، محمد علی اسلامی ندوشن، تهران، انتشارات یزدان، ۱۳۷۱، چ ۱، ص ۱۰۷ - ۶

با اقتباس از: مقاله «معینی پور، مسعود و لک زایی، رضا، ارکان امت واحده و تمدن اسلامی از منظر امام خمینی (قدس سره) و مقام معظم رهبری»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، ش ۲۸، ص ۵۵-۵۴

معینی پور، مسعود، لکزایی، رضا، ارکان امت واحده و تمدن اسلامی از منظر امام خمینی و مقام: مقاله - ۸
معظم رهبری، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال نهم، بهار ۱۳۹۱، ش ۲۸، ص ۷۵ - ۵۱

۹ - وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ « آل عمران ۱۰۳

(إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ) (الحجرات ۱۰ - ۱۰)

آیه ۹۲ إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ «؛ سوره انبیاء» - ۱۱

میزان الحکمه: ج ۲- ص ۲۳۶- ح ۲۵۸۹ - ۱۲

میزان الحکمه ج ۲ ص ۲۳۶ - ۱۳

میزان الحکمه ج ۲ ص ۲۳۶ - ۱۴

آثار الصادقین، احسان بخش، نشر صادقین اول، ۱۳۷۴ ش، ج ۲، ص ۲۹۴ - ۱۵

میزان الحکمه، ج ۳، ح ۴۸۵۲ - ۱۶

الکافی، ج ۲، ص ۱۷۵، ح ۲؛ فرهنگ موضوعی مبلغان، علی شیرازی و محمد عابدی، نشر جمال، دوم، ۱۷ - ۱۳۸۴ ش، ص ۵۹

کنز العمال، ح ۵۶۵۵ - ۱۸

، ج ۱، ص ۱۱ (عقل کلینی) (۱۴۰۷ ق - ۱۹

امام خمینی، صحیفه انقلاب، وصیتنامه سیاسی - الهی رهبر کبیر انقلاب اسلامی و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، چاپ چهارم، [تهران]؛ سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، [۱۳۶۸]، ص ۸

امام خمینی، صحیفه نور، جلد هیجدهم، ص ۹۱ - ۲۱

امام خمینی، صحیفه نور، جلد هفدهم، ص ۷۷ - ۲۲

امام خمینی، صحیفه نور، جلد نوزدهم، ص ۱۹۴ - ۲۳

امام خمینی، صحیفه نور، جلد بیستم، ص ۳۴ - ۲۴

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اقشار مختلف مردم و مسئولان و جمعی از شیعیان استان سرحد - ۲۵
پاکستان ۱۹ مهر ۱۳۶۸

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار شرکت کنندگان در مسابقات بین المللی قرآن کریم ۱۸ خرداد ۹۲ - ۲۶

شریعتی، علی، ۱۳۸۸ مجموعه آثار ۲۶، علی (علی بنیانگذار وحدت)، تهران: نشر آمون، چ ۱۵ - ۲۷

مجموعه آثار شهید مطهری، ۱۵۵/۲۰ - ۱۵۴ - ۲۸

سوره جمعه آیه ۹ - ۲۹

سوره جمعه / ۱۱ - ۳۰

تفسیر نمونه، ج ۲۴، ص ۱۲۵ - ۳۱

سوره جمعه / ۲ - ۳۲

سوره جمعه / ۵ - ۳۳

بحار الانوار، ج ۸۶، ص ۱۶۷ - ۳۴

نهج البلاغه، نامه ۶۹ - ۳۵

وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۴ - ۳۶

فروع کافی، ج ۴، ص ۲۷۲ باب الإِجبار علی الحج، روایت ۲ - ۳۷

فروع کافی، روایت ۱ - ۳۸

فروع کافی، ج ۴، ص ۲۶۸ - ۳۹

نساء: ۵۹ - ۴۰

آل عمران: ۶۴ - ۴۱

[وَأَقِمْوْا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاٰكِعِيْنَ] بقره: ۴۳ - ۴۲

نهج البلاغه، خطبه ۲۷ - ۴۳

خصال، ج ۲، ص ۶۲۶ - ۴۴

يوم الخلاص، ص ۴۰۴ - ۴۵

الحجر آیه: ۴۷ - ۴۶

ص ۶۴ - ۴۷

انفال ۴۶ - ۴۸

بحار الانوار، ج ۲، ص ۹۴ - ۴۹

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار شرکت کنندگان در مسابقات بین المللی قرآن کریم ۱۸ خرداد ۹۲ - ۵۰

ر.ک.: امام خمینی ۱۳۸۵، ج ۱، ص ۳۷۴ - ۵۱

غرر الحکم ، آمدی ، چاپ دانشگاه ، ج ۲ ص ۳۲۶ - ۵۲

آینده انقلاب اسلامی ایران ص ۱۴۲ تا ۱۴۴ - ۵۳

منابع و ماخذ

: کتب - ۱

قرآن کریم

نهج البلاغه

امام خمینی، صحیفه نور

امام خمینی، ۱۳۶۸ ، صحیفه انقلاب، وصیتنامه سیاسی - الهی رهبر کبیر انقلاب اسلامی و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران ، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، چ ۴

اسلامی ندوشن ، محمد علی ، ۱۳۷۱ ، فرهنگ و شبه فرهنگ ، تهران، انتشارات یزدان، چ ۱

دورانت، ویل ، فریدون بدره ای و سهیل آذری و پرویز مرزبان ۱۳۶۸ ، تاریخ تمدن (اصلاح دینی) ، تهران : شرکت افست سهامی عام ، چ اول

دورانت، ویل ، ابوالقاسم طاهری ۱۳۶۸ ، تاریخ تمدن (عصر ایمان) ، تهران : شرکت افست سهامی عام ، چ دوم

ولوبون، گوستا ، سید هاشم حسینی ، تمدن اسلام و عرب ، انتشارات کتابفروشی اسلامیة

متر ، آدام ، علیرضا ذکاوتی ۱۳۶۴ ، تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری ج ۱ ، تهران : انتشارات امیر کبیر ، چ دوم

متر ، آدام ، علیرضا ذکاوتی ۱۳۶۴ ، تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری ج ۲ ، تهران : انتشارات امیر کبیر ، چ دوم

مطهری ، مرتضی ۱۳۸۹ ، آینده انقلاب اسلامی ایران ، قم نشر صدرا ، چ ۳۳

مطهری ، مرتضی ۱۳۸۹ ، نبرد حق و باطل ، قم و تهران نشر صدرا ، چ ۲۹

مطهری ، مرتضی ۱۳۹۰ ، ده گفتار ، قم تهران نشر صدرا ، چ ۳۳

- مطهری ، مرتضی ۱۳۸۹ ، جاذبه و دافعه علی علیه السلام ، تهران نشر صدرا ، چ ۷۰
- مطهری ، مرتضی ۱۳۹۰ ، امدادهای غیبی در زندگی بشر، تهران نشر صدرا ، چ ۲۴
- مطهری ، مرتضی ۱۳۹۰ ، انسان کامل، قم و تهران نشر صدرا ، چ ۵۱
- راس ئی ، دان ، عبدالحسین آذرنگ ۱۳۸۲ ، تاریخ تمدن و فرهنگ جهان ج ۲ ، تهران : طرح نو ، چ اول
- شریعتی ، علی ، ۱۳۸۹ مجموعه آثار ۱۱ ، تاریخ تمدن ج ۱ ، تهران : نشر قلم ، چ ۹
- شریعتی ، علی ، ۱۳۸۹ مجموعه آثار ۱۲ ، تاریخ تمدن ج ۲ ، تهران : نشر قلم ، چ ۹
- شریعتی ، علی ، ۱۳۸۸ مجموعه آثار ۲۶ ، علی ، تهران : نشر آمون ، چ ۱۵
- لوکاس ، هنری ، عبدالحسین آذرنگ ۱۳۸۲ ، تاریخ تمدن ج ۱ ، تهران : انتشارات سخن ، چ اول
- ، فرهنگ و تمدن اسلامی، قم: دفتر نشر معارف، چ ۴۶ (ولایتی، علی اکبر ۱۳۹۱) ش
- طهماسبی ، محمدحسین ، ۱۳۷۹ ، امام علی (ع) آفتاب اسلام متمدن، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل
- واعظ زاده خراسانی ، محمد ، امام علی (ع) و وحدت اسلامی
- نجمی، محمدصادق، ۱۳۸۱ ، تجلی وحدت تبیین حکم امام قدس سره بر حضور شیعیان در نمازهای حرمین ، تهران نشر مشعر ، چ ۳
- بیستونی، محمد ، ۱۳۸۶ ، وحدت از دیدگاه قرآن و سنت ، قم بیان جوان
- مطلبی، ابوالحسن، ۱۳۸۴ ، وحدت در نهج البلاغه
- : نشریات و بیانات - ۲
- خاتمی ، محمد ، نشریه کوکب شماره ۲ ، جامعه مدنی اسلامی : مقدمه تمدن نوین اسلامی
- بی آزار شیرازی ، عبدالکریم ، نشریه اطلاعات ۲-۶-۱۳۷۳ ، وحدت رمز پیشرفت و تفرقه رمز سقوط مسلمین
- سلامی، عبدالرحمن، نشریه تبیان شماره ۲۸ ، وحدت مسلمین در آینه قرآن
- مهدوی، علی، نشریه پرتو، شماره ۵۵۷ و ۵۵۸ ، وحدت مسلمین، پیام مهم انقلاب اسلامی

الهامی ، داود ، نشریه مسجد شماره ۴۸ ، مبانی فرهنگ و تمدن اسلامی

ولایتی، علی اکبر ، نشریه قبسات شماره ۱۴ ، تجدید حیات فرهنگ و تمدن اسلامی

[یعقوبی ، ابوالقاسم، نشریه پاسدار اسلام شماره ۳۲۱ ، اختلاف و واگرایی آپیرامون وحدت و تفرقه

اصفهانی ، سید عبدالله و محمود ابوترابی ، ۱۳۹۲ ، قرآن کریم و تمدن اسلامی

کمالی سرپلی ، عبدالقادر ، نشریه آفاق شماره ۴۴ ، تمدن اسلامی در اندیشه امام خمینی

_____ ، نشریه مسجد شماره ۱۵۲ و ۱۵۳ ، آسیب ها و تهدیدها علیه تمدن اسلامی

_____ ، نشریه شبستان شماره ۳۱ ، راهکار حفظ وحدت، از بین بردن عوامل تفرقه

بیانات آیه الله خامنه ای مورخ ۱۳۹۰/۶/۲۶

بیانات آیه الله خامنه ای مورخ ۱۳۸۸/۴/۲۹

بیانات آیه الله خامنه ای در جمع دانشجویان، دانش آموزان و سایر جوانان خراسان شمالی، مورخ ۱۳۹۱/۷/۲۳

بیانات آیه الله خامنه ای ۱۳۷۹/۱۲/۹

: منابع اینترنتی - ۳

<http://farsi.khamenei.ir>

<http://iqna.ir/fa>

<http://www.shafaqna.com/persian>

<http://noorportal.net>

<http://hadianalborz.ir>

<http://www.hawzah.net>

<http://www.ghaemiy.com>